

Uchwała nr 105/2013

**Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża z dnia 28.03.2013 roku
w sprawie zatwierdzenia zmian wprowadzonych
do „Przewodnika ochrony znaku czerwonego krzyża”**

Działając na podstawie § 30 pkt 9. w związku z § 4 ust. 3 Statutu Polskiego Czerwonego Krzyża oraz mając na uwadze potrzebę uaktualnienia informacji i zasad działań organizacyjnych dotyczących ochrony znaku czerwonego krzyża Zarząd Główny PCK zatwierdza nowy jednolity tekst *Przewodnika ochrony znaku czerwonego krzyża* będący załącznikiem do niniejszej uchwały.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Traci moc Uchwała nr 14/2012 Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża z dnia 11.09.2012 r.

WICEPREZES
Polskiego Czerwonego Krzyża
Agnieszka Dziubińska
Agnieszka Dziubińska

PREZES
Polskiego Czerwonego Krzyża
Stanisław Kracik
Stanisław Kracik

PRZEWODNIK OCHRONY ZNAKU CZERWONEGO KRZYŻA

Spis treści:

* Słowniczek

1. Wstęp
2. Dokumenty dotyczące znaku
3. Terminologia
4. Funkcje znaku:
  - a. Ochronna/rozpoznawcza
  - b. Informacyjna
5. Używanie znaku przez siły zbrojne
6. Forma znaku
7. Znak Polskiego Czerwonego Krzyża
8. Używanie znaku przez stowarzyszenie krajowe
9. Używanie znaku przez MKCK, Federację i Ruch
10. Oznaczenie przynależności do stowarzyszenia:
  - a. Osoby (wolontariusze, pracownicy)
  - b. Budynki i lokale, punkty pomocy
  - c. Środki transportu
  - d. Materiały biurowe PCK
  - e. Materiały promocyjne (koszulki, kubki, długopisy, naklejki, itp.)
  - f. Dowody uznania (medale, dyplomy itp.)
  - g. Pieczętki, sztandary, legitymacje
  - h. Logo akcji
11. Zasady używania znaku:
  - a. Ratownicy - pierwsza pomoc
  - b. Honorowe krwiodawstwo PCK
  - c. Młodzież PCK
  - d. Transporty z pomocą humanitarną
  - e. Wolontariusze w czasie kwesty, festynu
12. Zasady używania znaku przez podmioty zewnętrzne
  - a. Zasady ogólne
  - b. Procedura udzielania zgody na użycie znaku
  - c. Legalne użycie znaku (nie wymagające zgody PCK)
13. Nadużycia
  - a. Wiarołomstwo
  - b. Przywłaszczenie, uzurpacja
  - c. Naśladownictwo
14. Postępowanie w przypadkach nadużyć
15. Historia znaku
16. Nowy znak ochronny
17. Ochrona znaku w Polsce międzywojennej

Aneks

1. Wyciąg z I konwencji genewskiej
2. Wyciąg z ustawy o PCK
3. Wyciąg ze statutu PCK
4. Wzór pisma interwencyjnego

Słowniczek

Federacja – Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca (MFSCKiCP). Powstała w 1919 roku (jako Liga), zrzesza obecnie 187 stowarzyszeń (151 stowarzyszenia CK, 35 CP oraz Maren David Adom w Izraelu). Zadaniem Federacji jest polepszanie warunków życia osób najsłabszych dzięki mobilizacji sił humanitaryzmu. Federacja wspiera i koordynuje pomoc stowarzyszeń krajowych CK i CP na rzecz ofiar klęsk żywiołowych i katastrof. Świadczy pomoc dla uchodźców i przesiedleńców. Zajmuje się opieką zdrowotną i społeczną.

Honorowi Dawcy Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża (HDK). Zrzeszeni w klubach HDK PCK na terenie całego kraju dobrowolnie oddają krew, ratującą ludzkie życie. Pierwszy ośrodek przetaczania krwi powstał w 1935 roku w Warszawie przy szpitalu PCK. Po wojnie na zlecenie Ministerstwa Zdrowia PCK organizował stacje krwiodawstwa, a od 1958 roku prowadzi zorganizowaną akcję promocji honorowego krwiodawstwa.

Konwencje genewskie. Cztery konwencje z 12 sierpnia 1949 roku, których stronami są obecnie 194 państwa. Zawierają przepisy chroniące osoby, które w ogóle nie uczestniczą lub zaprzestały dalszego uczestnictwa w działaniach zbrojnych.

- Konwencja o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych (**I KG**);
- Konwencja o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu (**II KG**);
- Konwencja o traktowaniu jeńców wojennych (**III KG**);
- Konwencja o ochronie osób cywilnych podczas wojny (**IV KG**).

Międzynarodowa Konferencja Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca. Jest najwyższą władzą Ruchu. Obok elementów składowych Ruchu w Konferencji uczestniczą przedstawiciele państw–stron konwencji genewskich. Uczestnicy Konferencji wspólnie analizują sprawy humanitarne o ogólnym znaczeniu i wszelkie inne kwestie, które się do nich odnoszą oraz podejmują odpowiednie uchwały. Konferencje odbywają się raz na cztery lata.

Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (MKCK). Organizacja szwajcarska, będąca podmiotem prawa międzynarodowego, powołana do życia w 1863 roku w Genewie z inicjatywy Henry Dunanta. Niesie pomoc ofiarom zbrojnych konfliktów międzynarodowych i wewnętrznych. Wielonarodowy personel MKCK liczy ponad 13 000 osób działających w ok. 80 krajach. Odwiedza jeńców wojennych, internowane osoby cywilne i więźniów politycznych. Łączy rozdzielone rodziny (Centralna Agencja Poszukiwań). Niesie pomoc humanitarną ludności cywilnej. Upowszechnia międzynarodowe prawo humanitarne i działa na rzecz skutecznego jego przestrzegania. Wspiera stowarzyszenia krajowe Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca.

Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK). Pierwszy w historii ludzkości stały sąd międzynarodowy powołany do sądenia pojedynczych osób oskarżanych o popełnienie najcięższych zbrodni, w tym zbrodni wojennych. Działa od 1 lipca 2002 roku, na podstawie Traktatu Rzymskiego, podpisanego w 1998 roku.

Młodzież Polskiego Czerwonego Krzyża (MPCK). Pierwsze koła MPCK powstały w 1921 roku, od tego momentu datuje się również powstanie MPCK. Obecnie członkami PCK jest ponad 300 tys. młodych ludzi. Zrzeszeni są w szkolnych i akademickich kołach PCK, grupach

Spółecznych Instruktorów Młodzieżowych (SIM), młodzieżowych klubach HDK oraz innych grupach.

Polski Czerwony Krzyż (PCK). Stowarzyszenie krajowe w rozumieniu konwencji genewskich, działające na terytorium Polski w oparciu o ustawę o Polskim Czerwonym Krzyżu z 16 listopada 1964 roku. Powstał w 1919 roku. W tym samym roku został uznany przez MKCK i przyjęty do Ligi. Od początku swego istnienia Polski Czerwony Krzyż prowadzi różnorodną działalność w dziedzinie ochrony zdrowia, pomocy socjalnej i pierwszej pomocy, a także pracę wychowawczą z młodzieżą; wyszkolił dziesiątki tysięcy siostr PCK. Jeszcze przed wojną wniósł duży wkład w rozwój krwiodawstwa w Polsce. W czasie wojny i okupacji niósł nieprzerwanie pomoc Polakom w kraju i za granicą. Po drugiej wojnie światowej odegrał dużą rolę w akcji wypłacania odszkodowań ofiarom eksperymentów medycznych w obozach zagłady oraz odwiedzał internowanych i niósł pomoc w czasie stanu wojennego. Obecnie PCK nadal pomaga osobom potrzebującym, a szczególnie ludziom starszym, chorym, niepełnosprawnym, ubogim.

Protokoły dodatkowe (PD I, II, III). Dwa pierwsze Protokoły dodatkowe do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 roku przyjęte zostały 8 czerwca 1977 roku. Pierwszy Protokół dotyczy konfliktów międzynarodowych, drugi konfliktów niemiędzynarodowych (wewnętrznych). Trzeci Protokół dodatkowy przyjęty w grudniu 2005 roku dotyczy ustanowienia nowego, obok czerwonego krzyża i czerwonego półksiężyca, znaku ochronnego. Wprowadza on znak czerwonego kryształu, składającego się z czerwonego obramowania w kształcie kwadratu ustawionego w sztorc. Warunki użycia i poszanowania czerwonego kryształu są identyczne z ustalonymi dla znaków ochronnych przez Konwencje Genewskie i, tam, gdzie znajdują zastosowanie, przez Protokoły Dodatkowe.

Rada Delegatów Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca. Stanowi forum, w którym uczestniczą przedstawiciele części składowych Ruchu w celu przedyskutowania spraw dotyczących całego Ruchu.

Regulamin. Regulamin używania znaku przyjęty przez Radę Delegatów Międzynarodowego Ruchu CK i CP w listopadzie 1991 roku w Budapeszcie jako Rezolucja nr 5. Wszystkie stowarzyszenia krajowe mają obowiązek przestrzegać jego postanowień. Jest on najdokładniejszą wykładnią przepisów dotyczących posługiwania się znakiem.

Ruch – Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca obejmuje: Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Międzynarodową Federację Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca oraz stowarzyszenia krajowe Czerwonego Krzyża lub Czerwonego Półksiężyca.

Stowarzyszenia krajowe Czerwonego Krzyża lub Czerwonego Półksiężyca. Działają w swoich krajach w czasie pokoju: niosą pomoc dla ofiar katastrof i klęsk żywiołowych, zajmują się pomocą dla ludzi starszych, chorych i niepełnosprawnych, promocją zdrowia, prowadzą opiekę socjalną, organizują honorowe krwiodawstwo, uczą pierwszej pomocy, upowszechniają międzynarodowe prawo humanitarne, w wielu krajach prowadzą Biura Informacji o osobach zaginionych; w czasie wojny: pomagają wojskowej służbie medycznej, rannym, chorym, jeńcom, uchodźcom i osobom internowanym.

1. Wstęp

Znak czerwonego krzyża jest jednym z najlepiej rozpoznawanych symboli graficznych w Polsce i na świecie, który kojarzy się jednoznacznie z pomocą i ochroną.

Ochrona znaku czerwonego krzyża jest obowiązkiem państwa wynikającym z art. 49 I konwencji genewskiej. Państwo polskie realizuje te postanowienia poprzez odpowiednie przepisy zawarte w ustawie o PCK i innych aktach prawnych. Państwo ma również obowiązek egzekwować te przepisy i karać podmioty, które dopuszczają się naruszeń.

Celem niniejszego przewodnika jest przekazanie odbiorcom w przystępny sposób informacji związanej ze znakiem, ochroną znaku i nadużyciami związanymi z posługiwaniem się znakiem.

Wszystkie uwagi zawarte w Przewodniku dotyczą również czerwonego półksiężycy i czerwonego kryształ, jako znaków równorzędnych.

2. Dokumenty dotyczące znaku

Obowiązujące obecnie przepisy dotyczące znaku czerwonego krzyża można podzielić na trzy kategorie: prawo powszechne międzynarodowe i krajowe, przepisy wojskowe, przepisy obowiązujące w Ruchu i regulacje wewnętrzne PCK.

Prawo powszechne

1. Konwencje genewskie z 1949 roku, zwłaszcza artykuły: 38, 44, 53 I KG (Dz. U. z 1956 r. nr 38 poz. 179);
2. Protokoły dodatkowe do konwencji genewskich z 1977 roku, art. 8 [c], 85 [2f] oraz art. 3 i 4 Załącznika 1 do PD I (Dz. U. z 1992 r. nr 41 poz. 175);
3. Ustawa o Polskim Czerwonym Krzyżu z dnia 16 listopada 1964 roku, zwłaszcza art. 12 do 15 (Dz. U. z 1964 r. nr 41 Poz. 276);
4. Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, art. 8, ust. 2, ppkt b, lit. vii (Dz. U. z 2003 r., nr 78 poz. 708);
5. Kodeks karny, art. 126. § 1 (Dz. U. z 1997 r., nr 88 poz. 553).
6. Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 2005 roku. (Dz.U. z 2010r. Nr 70, poz. 447);
7. Statut Polskiego Czerwonego Krzyża z dnia 20 września 2011 roku, zatwierdzony rozporządzeniem Rady Ministrów, (Dz. U. z 2011 r. nr 217 poz. 1284) zwłaszcza par. 4.

Przepisy wojskowe

8. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 kwietnia 2008 roku (Dz. U. z 2008 r. nr 105, poz. 675).
9. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 kwietnia 2008 roku w sprawie kart i tabliczek tożsamości żołnierzy zawodowych i kandydatów na żołnierzy zawodowych. (Dz .U. z 2008 r., nr 79, poz. 473)
10. Zbiór znaków i skrótów wojskowych (część II) - sygnatura - Szt. Gen 1561/2004. Instrukcja APP6.
11. Norma obronna nr NO-02-A032: Emblemat genewski. Maskowanie na lądowych obiektach medycznych. Decyzja nr 302/MON Ministra Obrony Narodowej z 17 grudnia 2001 roku w sprawie norm obronnych, Dz. Urz. MON z 2001 roku, poz. 186. (znowelizowana w 2009 roku)

Przepisy wewnętrzne Ruchu i Polskiego Czerwonego Krzyża

12. Regulamin używania godła przyjęty przez Radę Delegatów Międzynarodowego Ruchu CK i CP w listopadzie 1991 roku w Budapeszcie (Rezolucja nr 5);
13. Uchwała KRR PCK nr 54/2004 w sprawie ochrony znaku czerwonego krzyża i czerwonego półksiężycy;

14. Uchwała Zarządu Głównego PCK nr 115/2011 w sprawie przyjęcia zasad dotyczących prawidłowego użycia znaku Czerwonego Krzyża przez wszystkie jednostki organizacyjne Polskiego Czerwonego Krzyża, z uwzględnieniem ich zastosowania do współpracy z podmiotami zewnętrznymi;
15. Uchwałą Zarządu Głównego PCK nr 116/2011 w sprawie trybu rozpatrywania wniosków o udzielenie zgody na użycie znaku Czerwonego Krzyża;
16. Uchwała Zarządu Głównego PCK nr 117/2011 w sprawie Komisji ds. Ochrony Znak Czerwonego Krzyża przy Zarządzie Głównym PCK;
17. Uchwała Zarządu Głównego PCK nr 64/2012 w sprawie zatwierdzenia księgi identyfikacji wizualnej.

3. Terminologia

Jakim słowem posłużymy się aby określić czerwony krzyż umieszczany przez nas na pismach, materiałach promocyjnych, sprzęcie czy pojazdach? Czy jest to „logo”, „symbol”, „znak”, „godło”, „emblem”? Aby odpowiedzieć na to pytanie należy sięgnąć do dokumentów. Konwencje genewskie z 12 sierpnia 1949 roku używają wyrazu „godło”. Ustawa o Polskim Czerwonym Krzyżu z 16 listopada 1964 roku posługuje się zamiennie terminem „godło” i „znak”, Statut Polskiego Czerwonego Krzyża z **20 września 2011 roku** również używa terminów „godło” i „znak”. Natomiast w różnych materiałach informacyjnych pojawiają się określenia takie jak: „logo”, „symbol”, czy „emblem”, które są często dosłownymi tłumaczeniami z języków obcych.

Wobec braku jednolitego nazewnictwa i w celu uniknięcia rozbieżności, zaleca się stosowanie słowa „**znak**”.

Często w dokumentach czy materiałach zamiast nazwy „czerwony krzyż” pojawia się określenie „krzyż genewski” – pochodzi ono od miasta Genewy i jest używane zamiennie z nazwą czerwony krzyż.

4. Funkcje znaku

Znak czerwonego krzyża pełni dwie funkcje: ochronną/rozpoznawczą i informacyjną¹.

a. Funkcja ochronna/rozpoznawcza

Oznacza, że znak zapewnia ochronę w ramach międzynarodowego prawa humanitarnego konkretnym osobom i obiektom. Pozwala on również rozpoznać na polu walki takie osoby i obiekty. Kategorie osób i obiektów chronionych wyszczególnione są w art. 24 – 27 I KG oraz w art. 8 [c] pierwszego protokołu dodatkowego z 1977 roku. Są to jednostki medyczne (np. szpitale, ośrodki przetaczania krwi, składnice materiałów medycznych), medyczne środki transportu (lądowe, wodne i powietrzne) oraz personel medyczny i duchowny (np. sanitarny personel cywilny i wojskowy, kapelani, wojskowi pielęgniarze lub noszowi w czasie pełnienia obowiązków, personel stowarzyszenia krajowego CK lub CP uznany przez odpowiednie władze wojskowe, personel innych ochotniczych stowarzyszeń pomocy uznanych przez odpowiednie władze wojskowe, personel stowarzyszenia krajowego państwa neutralnego).

¹ W konwencjach genewskich i protokołach dodatkowych dla określenia funkcji znaku czerwonego krzyża użyto wyrazów *protective* i *distinctive* (ochronny i rozpoznawczy). Wyrazy te wskazywały na funkcję ochronną znaku na polu walki. W Regulaminie dla określenia czerwonego krzyża w funkcji informującej o przynależności do Ruchu użyto wyrazu *indicative* (wyróżniający, informacyjny). W Przewodniku, dla określenia czerwonego krzyża w funkcji informującej o przynależności do Ruchu, będziemy się posługiwać wyrazem „informacyjny”.

Również MKCK i Federacja prowadząc swoje działania mogą korzystać ze znaku w funkcji ochronnej/rozpoznawczej (art. 44 I KG).

Odpowiednikami znaku czerwonego krzyża w znaczeniu ochronnym są także specjalne sygnały świetlne, radiowe i elektroniczne (art. 6,7,8 załącznika 1 do I PD).

b. Funkcja informacyjna

Oznacza, że znak informuje o związku osób, działań lub dóbr ze stowarzyszeniem krajowym Czerwonego Krzyża lub Czerwonego Półksiężycy. Znaków pełniących tę funkcję nie wolno umieszczać na opaskach na ramię i na dachach budynków (KG I art. 39 i 44).

Rozróżnienie pomiędzy znakiem w znaczeniu ochronnym/rozpoznawczym a informacyjnym nie jest tożsame z rozróżnieniem pomiędzy znakiem używanym w czasie konfliktu zbrojnego i w czasie pokoju albo z rozróżnieniem pomiędzy znakiem dużych a małych rozmiarów. Podział ten nie przebiega według tych samych granic, nie należy więc mylić tych pojęć.

5. **Używanie znaku przez siły zbrojne**

Pierwszym i podstawowym celem umieszczania znaku jest zapewnienie ochrony miejscom i osobom uprawnionym do tego przez konwencje genewskie. W tym celu znaku używają służby medyczne sił zbrojnych. Zasady używania znaku przez wojsko określają odpowiednie normy. Aby uporządkować sprawę wyglądu znaku w siłach zbrojnych Minister Obrony Narodowej wprowadził w Wojsku Polskim jednolity sposób malowania znaku czerwonego krzyża na lądowych obiektach medycznych (Norma obronna nr NO-02-A032. Emblemat genewski. Maskowanie na lądowych obiektach medycznych. Decyzja nr 302/MON Ministra Obrony Narodowej z 17 grudnia 2001 roku w sprawie norm obronnych, Dz. Urz. MON z 2001 roku, poz. 186 (nowelizacja w 2009 roku)). Norma zawiera zasady umieszczania znaku czerwonego krzyża na: pojazdach, samolotach i śmigłowcach, wagonach kolejowych i namiotach szpitalnych.

Znak czerwonego krzyża zgodnie z rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 kwietnia 2008 roku, występuje na kartach tożsamości. Karty wydawane są w trzech kolorach. Karta tożsamości „żółta” ze znakiem czerwonego krzyża przeznaczona jest między innymi dla personelu organizacji „Polski Czerwony Krzyż” wykonującego w ramach pomocy wojskowej służbie zdrowia czynności wynikające z konwencji genewskich i protokółów dodatkowych do nich. Karty wydawane są w przypadku ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny lub wyjazdu w celach służbowych za granicę w związku z udziałem w:

- a) konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojusznicznych,
- b) misji pokojowej,
- c) akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom,
- d) szkoleniach i ćwiczeniach wojskowych,
- e) akcjach ratowniczych, poszukiwawczych lub humanitarnych.

Kartą „żółtą” ze znakiem czerwonego krzyża posługuje się również personel służb medycznych sił zbrojnych, innych organizacji humanitarnych (pomagających wojskowym służbom medycznym) oraz personel duchowny.

Rys. Karta tożsamości „żółta”

6. Forma znaku

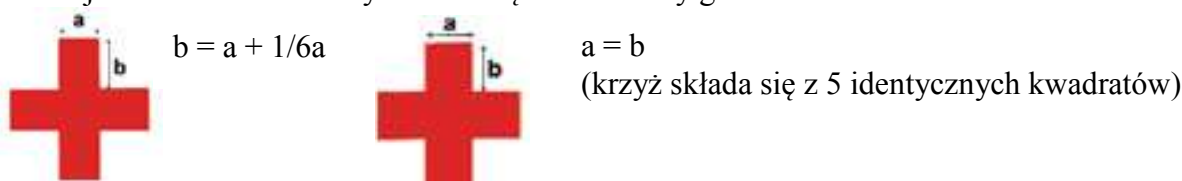
Zgodnie z art. 5 Regulaminu znak w znaczeniu ochronnym powinien składać się z dwóch równych ramion, przecinających się prostopadłe pośrodku. Krzyż, półksiężyc ani kryształ nie mogą stykać się z tłem innego koloru niż biały. Odcień czerwieni nie jest ściśle określony, półksiężyc zwrócony jest w dowolnym kierunku.

W trakcie prac nad projektem konwencji genewskich obawiano się usprawiedliwiania ataków na obiekty chronione z powodu oznaczenia ich znakiem o niewłaściwych wymiarach lub odcieniu barwy. Dlatego też konwencje nie określają ściśle parametrów znaku w funkcji ochronnej. Warto pamiętać o tym, że znak wykonywany jest niejednokrotnie w warunkach ekstremalnych takich jak konflikt zbrojny, czy klęska żywiołowa. Z tego powodu trudno o zachowanie idealnych proporcji czy kolorystyki.

W 1889 roku szwajcarskie Zgromadzenie Federalne zdefiniowało znak Konfederacji Szwajcarskiej jako biały krzyż na czerwonym tle, gdzie długość ramion krzyża przekracza ich szerokość o jedną szóstą. Czerwonym krzyżem o tych proporcjach posługuje się Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (MKCK). Natomiast stowarzyszenia krajowe niektórych państw zaczęły posługiwać się wersją krzyża składającego się z pięciu kwadratów. Takim krzyżem posługuje się również Polski Czerwony Krzyż.

O tym jak powinien być malowany czerwony krzyż na samolotach przeznaczonych dla transportu sanitarnego, informuje § 30 Załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 22 czerwca 1963 roku (Dz. U. nr 31 poz. 178) „Szczegółowe zasady rejestracji sprzętu lotniczego”. Według przepisów § 30 „Na statkach powietrznych używanych do regularnej służby sanitarnej powinien być umieszczony znak czerwonego krzyża. Znak czerwonego krzyża powinien być jak największy. Stosunek średnicy koła do długości ramion krzyża i ich szerokości powinien wynosić 7:6:2”.

Poniżej zamieszczone zostały nieobowiązkowe wzory graficzne².

Rys. Czerwony Krzyż

² Eberlin Philip, *Protective Signs*, Genewa, MKCK 1983, s. 24. Por. Pictet Jean, *The Sign of the Red Cross and the Repression of Abuses of the Red Cross Emblem*, Genewa, MKCK [b.d.w.], s.14.

O_1 i $O_2 = 2$ jednostki
 $R_1 = 5$ jednostek
 $R_2 = 6$ jednostek

$O_1 = O_2 = R_1 = R_2$

Rys. Czerwony Półksiężyc

7. Znak Polskiego Czerwonego Krzyża

Znak w znaczeniu informacyjnym występuje łącznie z nazwą lub inicjałami stowarzyszenia krajowego (Regulamin art. 16). Zabronione jest umieszczanie jakichkolwiek rysunków lub napisów na krzyżu. Regulamin nie uściśla barwy i wymiarów znaku oraz nie reguluje wszystkich problemów związanych z jego wyglądem. Informuje jednak, że stowarzyszenie krajowe może ustalić reguły, które pozwolą unikać nadużywania znaku. Zasady te pomogą umacniać jednolity, spójny wizerunek stowarzyszenia. W PCK zasady te reguluje Księga Identyfikacji Wizualnej przyjęta Uchwałą Zarządu Głównego PCK nr 64/2012.

W Polsce, podobnie jak w wielu krajach, na znak składa się krzyż oraz napis wokół niego w dwóch obręczach. Krzyż składa się z dwóch równych ramion, przecinających się prostopadłe pośrodku. Krzyż składa się z 5 identycznych kwadratów. Aby opisać konstrukcję i wzajemne odległości poszczególnych elementów znaku wyznaczamy wielkość „x” równą wysokości jednego kwadratu. Czerwony kolor krzyża uzyskiwać należy poprzez stosowanie farby drukarskiej *Pantone 485*³. Przy druku czarno-białym należy starać się, aby krzyż nie był czarny, a jasno-szary⁴. Tło jest białe. Napis wykonany jest czarną (*Panteon Black 6*) czcionką *Square bold extended* z podwójnymi odstępami pomiędzy wyrazami.

Rys. Znak Polskiego Czerwonego Krzyża

³ Podane wyżej specyfikacje techniczne dotyczą druku w profesjonalnych drukarniach. Przy druku na drukarce biurowej należy użyć dostępnego koloru czerwonego.

⁴ Podręcznik Upowszechniania Idei Czerwonokrzyżskiej z 1991 roku informuje o możliwości użycia przy druku siatki czarno-białej o nasyceniu kolorem 60%. Dla potrzeb biurowych wystarczy jednak dokonanie wydruku w odcieniach szarości.

8. Używanie znaku przez stowarzyszenie krajowe

Wyłączne prawo do posługiwania się znakiem informacyjnym w Polsce należy do Polskiego Czerwonego Krzyża. W czasie trwania konfliktu zbrojnego używanie znaku informacyjnego do oznaczania pojazdów i budynków oraz osób związanych ze stowarzyszeniem krajowym, które otrzymały pozwolenie na posługiwanie się znakiem ochronnym zależy od aprobaty władz.

W czasie pokoju:

Znak ochronny w czasie pokoju używany jest tylko i wyłącznie przez wojskowe służby medyczne. Natomiast znak informacyjny zastrzeżony jest dla stowarzyszeń krajowych czerwonego krzyża. **Konwencje nie regulują precyzyjnie wielkości znaku informacyjnego. Zgodnie z przepisami ma on być „małych rozmiarów”, a jego wielkość nie może prowadzić do pomylenia go ze znakiem w funkcji ochronnej. Istnieją jednak dwa wyjątki, gdy znak w znaczeniu informacyjnym nie musi mieć małych rozmiarów:**

1. w czasie wydarzeń, podczas których ratownicy stowarzyszenia krajowego muszą być szybko i łatwo rozpoznani. Wtedy niezbędne jest użycie dużego znaku celem identyfikacji osób udzielających pomocy. Te wydarzenia to: klęski żywiołowe i katastrofy oraz imprezy masowe, gdzie za udzielanie pierwszej pomocy odpowiada stowarzyszenie krajowe Czerwonego Krzyża;
2. jeżeli stowarzyszenie krajowe zawczasu przeznaczają środki transportu do działań zgodnych z konwencjami genewskimi w czasie konfliktu zbrojnego. W momencie wybuchu konfliktu znak ten automatycznie zmienia funkcję informacyjną na rozpoznawczą/ochronną.

W pozostałych sytuacjach znak informacyjny musi pozostać małych lub bardzo małych rozmiarów. Znak informacyjny nie wolno umieszczać na opaskach i dachach budynków.

W czasie konfliktu zbrojnego:

W czasie konfliktu zbrojnego stowarzyszenie krajowe może realizować dwa rodzaje zadań:

1. zadania związane z powinnościami organizacji wynikającymi z konwencji genewskich. Przy wykonywaniu tych zadań personel PCK podlegający prawom i regulaminom wojskowym może posługiwać się znakiem w znaczeniu ochronnym;
2. inne zadania statutowe, sprecyzowane w dokumentach takich jak: Ustawa o PCK, Statut PCK, dokumenty Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy w trakcie których posługuje się znakiem informacyjnym.

Polskie ustawodawstwo na czas konfliktu zbrojnego nie ogranicza roli PCK. Organizacja może więc prowadzić swoje działania statutowe (nie wynikające z konwencji genewskich), podczas których posługiwać się będzie znakiem informacyjnym.

9. Używanie znaku przez MKCK, Federację i Ruch

Oprócz znaków używanych przez stowarzyszenia krajowe swoje znaki posiadają dwa pozostałe człony Ruchu: MKCK oraz Federacja. Prawo posługiwania się znakiem przez MKCK i Federację wynika z konwencji genewskich (art. 44 I KG).

Znakiem MKCK jest czerwony krzyż z napisem na obwodzie koła: "COMITE INTERNATIONAL GENEVE".

ICRC

Rys. Znak MKCK

Natomiast działająca od 1919 roku Federacja, która nie jest ani stowarzyszeniem krajowym ani państwem, mogła obrać za swoje godło obydwie znaki i w 1983 roku przyjęła poniższy znak.

Rys. Znak Federacji

Znak Ruchu wygląda tak jak znak Federacji, jednak pozbawiony jest czerwonej obwódki.

10. Oznaczenie przynależności do stowarzyszenia

W tej części materiału przedstawione zostały informacje o tym, jak powinny używać znaku Polskiego Czerwonego Krzyża osoby związane z organizacją, jak oznaczać sprzęt i działania prowadzone przez PCK.

a. Osoby (pracownicy, wolontariusze)

Zarówno pracownicy jak i wolontariusze PCK mają prawo nosić znaczek (w znaczeniu informacyjnym), oznaczający ich związek ze stowarzyszeniem krajowym. Znaczek powinien być niewielkich rozmiarów, w postaci broszki lub plakietki, gdzie obok znaku znajduje się napis zawierający nazwę stowarzyszenia krajowego. Plakietka noszona w czasie pracy lub realizacji zadań wynikających z bycia wolontariuszem, gdy pracownicy lub wolontariusze stykają się z osobami spoza stowarzyszenia, powinien również zawierać informację, do jakiej jednostki organizacyjnej dana osoba przynależy: oddział, grupa, klub, koło oraz imię i nazwisko. W ten sposób stowarzyszenie powinno budować swoją wiarygodność. Taka otwartość i jawność pokazuje, że za działaniami stoją konkretni ludzie (wyjątkiem jest sytuacja zamieszek wewnętrznych, gdy ze względu na bezpieczeństwo własne można nie podawać imienia i nazwiska).

W czasie wolnym i w czasie pracy wolontariusze i pracownicy mogą nosić bardzo mały znaczek, poprzez który wyrażają swoją solidarność z Ruchem, jego zasadami i celami oraz związek ze stowarzyszeniem krajowym.

b. Budynki, lokale, punkty pomocy

Znak Polskiego Czerwonego Krzyża oraz informacje dotyczące jednostki organizacyjnej (oddział, klub, grupa) powinny być umieszczone w widocznym miejscu. Informacje te powinny być umieszczone niezależnie od tego, czy budynek bądź lokal należy do PCK, czy nie. Znak nie można umieszczać na dachu, gdyż mógłby być pomyłony ze znakiem ochronnym.

Nie należy umieszczać znaku czerwonego krzyża na budynkach, które należą wprawdzie do Polskiego Czerwonego Krzyża, ale są wyłącznie wynajmowane (PCK nie prowadzi tam działalności).

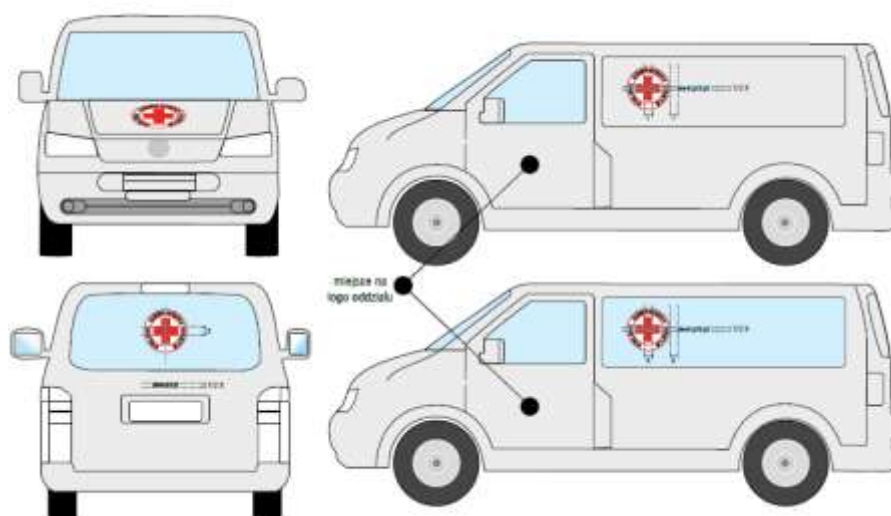
Znak PCK wraz z informacją o przynależności do odpowiedniej jednostki organizacyjnej może być umieszczany na szpitalach i punktach pierwszej pomocy oraz w innych miejscach, w których PCK prowadzi swoją działalność statutową.

Ambulanse i punkty pomocy nie należące do stowarzyszenia krajowego ani do wojskowej służby medycznej mogą posługiwać się znakiem czerwonego krzyża, jeżeli udzielają pomocy tylko i wyłącznie bezpłatnie.

c. Środki transportu

Na środkach transportu używanych przez stowarzyszenie krajowe należy umieszczać znak informacyjny (wraz z nazwą stowarzyszenia) oraz informację o jednostce, do której środek transportu należy. Nie wolno umieszczać znaku czerwonego krzyża bez opisów, gdyż może to powodować skojarzenia z pojazdami wojskowej służby medycznej i użyciem znaku w znaczeniu ochronnym. Wyjątkiem jest sytuacja, w której w umowie z odpowiednimi władzami wojskowymi Czerwony Krzyż zawarł klauzulę, iż w przypadku konfliktu zbrojnego dany pojazd będzie używany do celów medycznych (art. 13 Regulaminu).

W wielu wypadkach pojazdy w stowarzyszeniu są darami od sponsorów lub ich zakupy zostały przez nich dofinansowane. Gdy sponsor domaga się takiej informacji, można umieścić obok znaku PCK logo sponsora (mniejsze i umieszczone w pewnej odległości od znaku PCK) oraz informację, że dany pojazd został подарowany lub że przekazano dużą sumę pieniędzy na jego zakup. Informacja ta ma wyjaśnić powiązania pomiędzy sponsorem a stowarzyszeniem krajowym. Zasady szczegółowe określone zostały w Regulaminie.

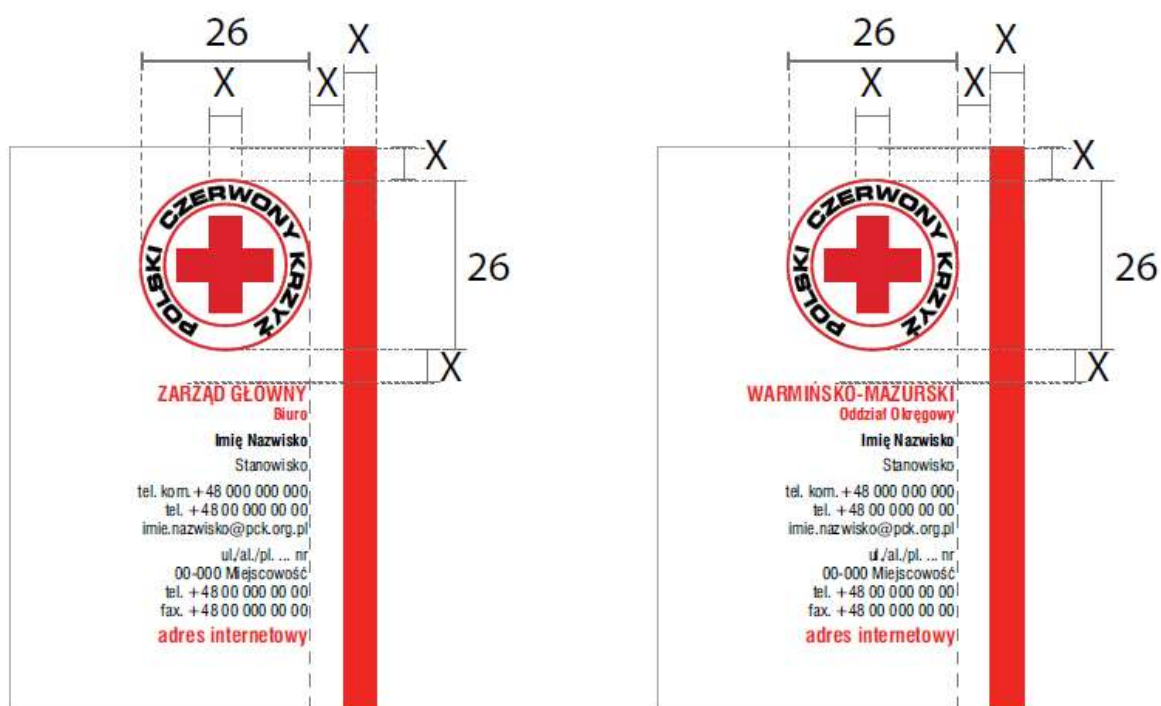

Rys. Przykładowy sposób oznakowania pojazdów PCK

d. Materiały biurowe PCK (papier firmowy, koperty, wizytówki)

W 1998 roku w Biurze ZG PCK opracowano wzór używanego obecnie znaku PCK, zaś przyjęta w 2012 Księga Identyfikacji Wizualnej podaje nowy wzorcowy komplet materiałów biurowych: papierów firmowych, kopert, biletów wizytowych. Wprowadzenie tych jednolitych wzorów graficznych pozwoli wzmocnić jedność i spójność stowarzyszenia. Pozwoli to również szybciej zidentyfikować próby fałszowania znaku Polskiego Czerwonego Krzyża.

Na materiałach informacyjnych nie powinno się umieszczać symboli innych, niż te, które są wspólne dla całego stowarzyszenia. Niedopuszczalne jest posługiwanie się znakiem MKCK lub Federacji. Związek organizacyjny PCK z tymi dwiema instytucjami nie upoważnia do posługiwania się ich znakami. Wyjątkiem są wspólne przedsięwzięcia i wspólnie przeprowadzane kampanie.

Rys. Wzór wizytówki.

Czcionka

Czcionką użytą do wykonania napisu „Polski Czerwony Krzyż” w znaku PCK jest *Square bold extender*.

Typografia

Wizytówki

wizytówka w formacie 55 x 85 mm
(szczegółowe wymiary podane w milimetrach)

Awers:

Zarząd Główny: Swis721CnEU- BOLD 9 pkt.

Biuro: Swis721CnEU- BOLD 7 pkt.

Imię i Nazwisko: Swis721CnEU, 10 pkt.

Dane kontaktowe: Swis721CnEU, 8 pkt.

Adres www: Swis721CnEU, 10 pkt.

Rewers: białe tło.

e. Materiały promocyjne (koszulki, kubki, długopisy, naklejki, itp.)

Przedmioty te pełnią podwójną rolę:

- służą określeniu przynależności posiadacza do PCK (koszulka w czasie festynu czy kwesty);
- wyrażają uznanie dla jego działalności (kubek wręczony podczas uroczystości).

Przy projektowaniu tego typu materiałów należy pamiętać, aby umieszczony na nich znak nie mógł być pomyłony ze znakiem w znaczeniu ochronnym.

Rys. Właściwie użycie znaku

f. Dowody uznania (medale, dyplomy itp.)

Na dowodach uznania powinien znaleźć się napis „Polski Czerwony Krzyż” oraz, jeżeli to możliwe, krótka informacja dotycząca znaczenia dowodu uznania lub rodzaju zasługi, za którą został przyznany. W tych sytuacjach forma graficzna nie jest dokładnie określona. (Regulamin art. 5 akapit 3 i art. 26). Znak informacyjny powinien w miarę możliwości być umieszczony razem ze wzorem dekoracyjnym.

Rys. Dyplom polskiej szkoły prawa humanitarnego

g. Pieczątki, legitymacje, sztandary

Pieczątki

Na pieczętkach zwanych stemplami podłużnymi lub okrągłymi używanymi przez PCK występuje znak czerwonego krzyża z napisem Polski Czerwony Krzyż oraz innymi danymi dotyczącymi podmiotu posługującego się stemplem. Ze względu na wielkość wystarczy na niej umieścić znak czerwonego krzyża i podpis „Polski Czerwony Krzyż”. Należy pamiętać, aby nie umieszczać znaku czerwonego krzyża na stemplach imiennych.

Legitymacje

Nowy wzór legitymacji (zaakceptowany przez Dyrektora Biura ZG PCK) ze znakiem Polskiego Czerwonego Krzyża pojawił się w 2001 roku. Od 2003 roku w użyciu są również nowe „marcheczki” (dowody opłacenia składki członkowskiej umieszczane na legitymacji) ze znakiem Polskiego Czerwonego Krzyża.

Sztandary

Informacje dotyczące wyglądu sztandaru znajdują się w „Zasadach nadawania sztandarów klubom HDK PCK” (Uchwała 242/2001 ZG PCK z 15 lutego 2001 roku) oraz „Zasadach nadawania sztandaru jednostkom organizacyjnym PCK oraz instytucjom (Uchwała nr 62/2002

ZG PCK z 7 maja 2002 roku). Na jednej ze stron sztandaru powinien być umieszczony czerwony krzyż na białym tle. Krzyż powinien składać się z pięciu jednakowych kwadratów. Głowica sztandaru może być wykonana w kształcie znaku czerwonego krzyża.

h. Logo akcji

Polski Czerwony Krzyż prowadząc swoje akcje i programy używa logo dotyczących każdej z akcji. Obok logo akcji wykorzystywany jest znak Polskiego Czerwonego Krzyża lub, jeśli akcja ma charakter międzynarodowy, znak czerwonego krzyża.

Rys. Logo 40 – lecia Ruchu SIM

Oddziały lub jednostki podstawowe mogą tworzyć własne logo dla akcji o zasięgu lokalnym z wykorzystaniem znaku Polskiego Czerwonego Krzyża, ale zawsze z poszanowaniem Regulaminu.

Rys. Logo zaprojektowane przez Oddział Okręgowy

Projektując logo akcji należy pamiętać o kilku zasadach:

1. Starajmy się o czytelny i przejrzysty wygląd logo;
2. Używajmy znaku Polskiego Czerwonego Krzyża, a nie czerwonego krzyża, aby bardziej podkreślić, że działania te podejmuje PCK;
3. Elementem logo nie mogą być wizerunki sprzeczne z celami i zadaniami PCK (broń, alkohol, papierosy) chyba, że chodzi o akcję typu „rzuc palenie z PCK”;
4. Jeżeli akcja jest prowadzona we współpracy z innym podmiotem, znak Polskiego Czerwonego Krzyża powinien znajdować się w pewnym oddaleniu od znaku partnera oraz powinny zostać zachowane właściwe proporcje.

11. Zasady używania znaku:

Poniższe zasady opracowano na podstawie Regulaminu i doświadczeń dotyczących ochrony znaku czerwonego krzyża zebranych w stowarzyszeniach krajowych. Stosowanie się do nich w codziennej działalności pracowników i wolontariuszy stowarzyszenia pozwoli na poszanowanie znaku, przestrzeganie prawa i wzmocnienie wizerunku Polskiego Czerwonego Krzyża.

Posługując się znakiem okażmy należny mu szacunek. Każdorazowo oceńmy czy posługiwanie się znakiem nie przynosi ujmy Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi. Nosząc znak lub przebywając w jego pobliżu powstrzymajmy się od działań, które mogą być odebrane negatywnie.

a. Ratownicy / pierwsza pomoc

Pierwsze stowarzyszenia krajowe czerwonego krzyża powołano, aby pełniły pomocniczą rolę wobec wojskowych służb medycznych. Wolontariusze stowarzyszeń krajowych nieśli pomoc rannym żołnierzom na polu walki. Dziś, w warunkach pokoju, PCK pomaga poprzez zorganizowane w tym celu Grupy Ratownictwa PCK i Grupy Pomocy Humanitarnej PCK. Minimalne warunki dotyczące znaku, które powinni spełniać członkowie tych grup są następujące:

1. Znak czerwonego krzyża, noszony przez ratowników, powinien zawsze zawierać nazwę stowarzyszenia krajowego.
2. Punkt, gdzie udzielana jest przez PCK pomoc, powinien obok znaku posiadać stosowną informację, że niesiona pod tym znakiem pomoc ma związek z PCK.
3. Znak na pojazdach zawsze powinien być umieszczany razem z nazwą stowarzyszenia krajowego, nie może on budzić skojarzeń z pojazdami wojskowej służby zdrowia.
4. Znak umieszczany na sprzęcie powinien raczej informować o przynależności tego sprzętu do PCK, niż o jego przeznaczeniu do niesienia pomocy.
5. Znak na plecach powinien być łatwo usuwalny (np. mocowany „na rzepy”), gdyż może być noszony tylko w wyjątkowych sytuacjach (patrz strona 9)
6. Znak na ramieniu może budzić skojarzenia ze znakiem ochronnym (w tym miejscu umieszczony jest znak ochronny na opasce), najlepszym miejscem dla umieszczenia znaku na ubiorze są okolice po lewej lub prawej stronie klatki piersiowej,
7. Ratownicy PCK, którzy spełniają określone warunki mogą nosić odznakę „Ratownik PCK” (Uchwała ZG PCK nr 177/04 z dnia 8 stycznia 2004 r.).

Rys. Odznaka Ratownik PCK

Biały krzyż na zielonym tle

Unia Europejska przyjęła Dyrektywę Rady nr 92/58/EWG specjalny znak na oznaczenie przedmiotów w miejscu pracy związanych z udzielaniem pierwszej pomocy. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 129, poz. 844) wdrożyło tę dyrektywę do prawa polskiego oraz nakazało stosowanie normy dotyczącej wyglądu takich znaków (PN-93/N-01256/03). Znak ten i jemu pokrewne używane są do oznaczania: apteczki, punktu pierwszej pomocy, noszy, telefonu alarmowego. Stosowanie tego znaku również poza miejscami pracy pozwoliłoby uniknąć wielu nadużyć związanych z oznaczaniem apteczek czy punktów pierwszej pomocy.

Rys. Znak do oznaczania przedmiotów związanych z pierwszą pomocą
(biały krzyż na zielonym tle)

b. Honorowe krwiodawstwo PCK

W ruchu HDK PCK przez wiele lat posługiwano się znakiem czerwonego krzyża (zwłaszcza w celach dekoracyjnych) z dużą dowolnością. Nie wynikało to ze złej woli osób bezinteresownie pomagających bliźnim, ale z braku informacji, a czasem uregulowań wewnątrz stowarzyszenia. Najlepszym rozwiązaniem jest przyjęcie reguł dotyczących użycia znaku w celach dekoracyjnych zgodnych z Regulaminem. Komentarze do artykułu 5 (akapit 2 i 3) najlepiej wyrażają te sytuacje, w których można używać czerwonego krzyża jako znaku dekoracyjnego. Dopuszcza się tam pewną dowolność graficzną, o ile nie godzi ona w prestiż znaku. Warto jednak pamiętać, iż wszelkie zmiany graficzne zacierają w świadomości osób postronnych różnicę pomiędzy znakiem czerwonego krzyża, a znakami będącymi jego naśladownictwem.

Regulamin zezwala na pewną dowolność w używaniu znaku na materiałach w celach dekoracyjnych, np.:

- umieszczenie obwódki w innym kolorze wokół krzyża;
- zmiana odcienia czerwieni;
- użycie samego obramowania krzyża;
- pokrycie znaku jakimś motywem.

Należy pamiętać, że ta dowolność nie dotyczy znaku używanego w znaczeniu informacyjnym. Nie wolno takich znaków umieszczać na budynkach czy papierze korespondencyjnym. Najlepszym miejscem do umieszczania tak zmienionych znaków są: wydawnictwa, medale i inne dowody wdzięczności.

Znakiem często używanym w ruchu HDK PCK jest kropelka trzymająca znak czerwonego krzyża. Kropelkę należy traktować jak opisane powyżej logo akcji. Wraz z kropelką musi występować zawsze napis „Polski Czerwony Krzyż”, wykonany czcionką firmową. Może być umieszczana na dowodach uznania związanych z honorowym krwiodawstwem jednak nie powinna się pojawiać na materiałach biurowych.

Rys. Kropelka Czerwonokrzyska

c. Młodzież Polskiego Czerwonego Krzyża

Prawo do posiadania własnego znaku daje ruchowi młodzieżowemu Regulamin. Artykuły 16 i 17 określają zasady posługiwania się znakiem przez młodzież. W dokumentach PCK status znaku MPCK uregulowany został w Załączniku do uchwały KRR 23/2003 z 28 czerwca 2003 roku „Struktury i zasady działania ruchu młodzieżowego PCK”. W rozdziale 1 pkt 4 znajduje się przepis mówiący, że znakiem organizacyjnym MPCK jest znak czerwonego krzyża na białym tle w obwódce z napisem „Młodzież Polskiego Czerwonego Krzyża” lub „Młodzież PCK”. W chwili obecnej funkcjonują dwa znaczki Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża. Starszy, wyemitowany w grudniu 1973 roku (zgodnie z zezwoleniem Ministra Spraw Wewnętrznych Nr D. 448/S/XI/72) i nowy zatwierdzony wyżej wymienioną uchwałą KRR.

Rys. Stary i nowy znaczek Młodzieży PCK.

d. Transporty z pomocą humanitarną

Jednym ze statutowych zadań Polskiego Czerwonego Krzyża jest pomoc ofiarom katastrof i klęsk żywiołowych w kraju i zagranicą, często poprzez wysyłanie transportów. Regulamin informuje, że stowarzyszenie krajowe może użyć znaku z nazwą lub inicjałami stowarzyszenia Czerwonego Krzyża do oznakowania pomocy wysyłanej transportami. Transport musi być transportem stowarzyszenia krajowego bądź przez nie nadzorowanym. **Nie wolno „użyczać” znaku innym organizacjom humanitarnym, gdyż wtedy nie ma możliwości kontroli przestrzegania zasad posługiwania się znakiem.** Tym bardziej, że konwencje genewskie nie przewidują w czasie pokoju możliwości posługiwania się znakiem przez podmioty inne niż wojskowe służby medyczne lub części składowe Ruchu⁵. Regulamin w art. 27 wyraźnie i kategorycznie podkreśla konieczność unikania nadużyć.

Niedopuszczalne jest używanie znaku dla ułatwiania przekraczania granic przez organizacje humanitarne i inne podmioty spoza Ruchu. Szczególnie groźne jest posługiwanie się znakiem przez podmioty nie związane z Ruchem na terenach ogarniętych konfliktem zbrojnym. Należy przeciwdziałać takim praktykom.

W wypadku czerwonekrzyskich transportów nie może zachodzić podejrzenie o pogwałcenie którejkolwiek z siedmiu zasad Ruchu, a w szczególności zasad humanitaryzmu bezstronności, czy niezależności stowarzyszenia.

Przepisy konwencji genewskich mówią wyraźnie, że na terenie jednego państwa prawo do posługiwania się znakiem Czerwonego Krzyża posiadają wojskowe służby medyczne i stowarzyszenie krajowe czerwonego krzyża. Jak więc traktować transporty z pomocą humanitarną z innego stowarzyszenia przejeżdżające lub dostarczające pomoc do danego kraju? Odpowiedź na to pytanie dała rezolucja XI przyjęta podczas X Międzynarodowej Konferencji Czerwonego Krzyża (Genewa, 1921). **W rezolucji znajduje się przepis mówiący o tym, że jeżeli jedno stowarzyszenie prowadzi jakąkolwiek działalność na terenie innego kraju, musi ono poinformować o tym fakcie i uzyskać zgodę najwyższych władz stowarzyszenia tego kraju.** Dotyczy to w szczególności spraw związanych z użyciem znaku i nazwy Czerwony Krzyż, a więc i transportów z pomocą humanitarną.

e. Kwesty i imprezy masowe

W czasie festynów, koncertów czy innych imprez masowych obecność PCK zaznaczyć się może w sposób dwojaki:

- wystawienie stoiska promocyjnego;
- zorganizowanie punktu pierwszej pomocy.

Stoisko powinno być oznaczone znakiem PCK wraz z informacją, że jest to stoisko promocyjne nie związane z udzielaniem pierwszej pomocy, pogotowiem ratunkowym czy punktem pobytu lekarza lub pielęgniarki. Unikniemy w ten sposób nieporozumień związanych z tym, że ludzie kojarzą znak czerwonego krzyża z pomocą.

Gdy PCK udziela pierwszej pomocy po uzgodnieniu z organizatorem imprezy, należy punkt oznaczyć znakiem PCK wraz z informacją o treści „Punkt pierwszej pomocy”.

PCK jest również organizatorem zbiórek pieniężnych, popularnie zwanych kwestami. Kwestujący muszą mieć na identyfikatorze znak PCK. Znaczek z czerwonym krzyżem może być przyklejany tylko osobom, które wyraziły chęć jego przyjęcia.

⁵ Jedynym wyjątkiem są punkty udzielające tylko i wyłącznie bezpłatnej pomocy medycznej (I KG, art. 53).

12. Zasady używania znaku przez podmioty zewnętrzne.

a. Zasady ogólne obowiązujące we współpracy z innymi podmiotami

W oparciu o art. 23 Regulaminu i *działanie 17* ze Strategii Ruchu⁶ określono zasady oceny i wyboru firm, z którymi Czerwony Krzyż podejmuje współpracę. W wytycznych sprecyzowano, co części składowe Ruchu mogą zaoferować w zamian za uzyskane wsparcie zwłaszcza, gdy chodzi o użycie znaków. Wytyczne powstały w oparciu o misję i podstawowe zasady Ruchu, jego statut i mandaty każdego z jego komponentów. Rezultatem działań Ruchu ma być „wspólne i jednolite podejście do relacji z sektorem biznesowym”.

Wytyczne dzielą typy podpisywanych umów na;

- umowy o sponsorowaniu,
- umowy o marketingu społecznym,
- sojusze strategiczne (podpisywane z innymi organizacjami pozarządowymi).

Każda z tych umów zawiera informacje, co powinno się znaleźć w takiej umowie i jakie warunki powinny spełnić obie strony umowy (również te dotyczące znaku czerwonego krzyża). Posługując się znakiem powinniśmy kierować się następującymi zasadami:

Nakazy – postępuj tak zawsze:

- Używaj znaku i nazwy z należnym szacunkiem;
- Używaj znaku i nazwy zgodnie z obowiązującymi wzorami i Regulaminem używania znaku czerwonego krzyża i czerwonego półksiężyca;
- Przedkładaj ochronę znaku nad pozyskiwanie dochodów;
- Konsultuj się w wypadkach budzących wątpliwości z osobami odpowiedzialnymi za ochronę znaku (np. Komisją ds. Ochrony Znaku Czerwonego Krzyża);
- Porozumienia podpisuj na najwyżej 3 lata, zgodnie z wymogami Regulaminu;

Zakazy – nigdy:

- Nie wyrażaj zgody na umieszczanie znaku na produktach podmiotów zewnętrznych przeznaczonych do sprzedaży
- Nie powoduj osłabienia szacunku dla znaku;
- Nie współpracuj z osobami i organizacjami zaangażowanymi w działania, których cele są sprzeczne z celami Czerwonego Krzyża. Współpraca z przemysłem: tytoniowym, spirytusowym i zbrojeniowym jest wykluczona;
- Nie wyrażaj zgody na użycie znaku w taki sposób, aby oznaczało to poparcie dla danego produktu czy przedsiębiorstwa. Zgoda nie może być wykorzystana jako argument przeciwko konkurentom tego przedsiębiorstwa lub produktu. W razie wątpliwości kieruj się zasadą bezstronności;
- Nie łam postanowień Regulaminu.

b. Procedura udzielania zgody na użycie znaku

Tryb uzyskania zgody na użycie znaku Polskiego Czerwonego Krzyża określony jest w załączniku do Uchwały Prezydium Zarządu Głównego PCK nr 116/2011 z dnia 28 grudnia 2011 roku. Jedynym ciałem mogącym udzielić zgody na użycie znaku PCK jest Prezydium ZG PCK.

⁶ Strategia Ruchu przyjęta przez Radę Delegatów Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca w listopadzie 2001 r. (Rezolucja nr 3)

Tryb postępowania w sprawie udzielenia zgody na posługiwanie się znakiem jest następujący:

1. Zainteresowany podmiot po uzyskaniu pozytywnej opinii wydanej przez właściwy oddział PCK, (jeżeli podmiot chce posługiwać się znakiem na obszarze powiatu właściwy jest Oddział Rejonowy PCK, na obszarze województwa – Oddział Okręgowy PCK, na obszarze kilku województw – biuro Zarządu Głównego PCK), powinien złożyć wniosek do Komisji ds. Ochrony Znak Czerwonego Krzyża.
2. Komisja ds. Ochrony Znak rozpatrzy i zaopiniuje wniosek, oraz przygotowuje dla Prezydium ZG PCK projekt uchwały zezwalającej na użycie znaku.
3. Prezydium przyjmuje uchwałę w oparciu o opinię Komisji.
4. Od decyzji można odwołać się w ciągu 14 dni do Zarządu Głównego PCK.

Prezydium ZG PCK podejmując decyzję kieruje się konwencjami genewskimi, Ustawą o Polskim Czerwonym Krzyżu, Statutem PCK oraz Regulaminem (a w szczególności art. 23, 24, 25). Przyczyną odrzucenia wniosku mogą być między innymi:

- sprzeczność działalności przedsiębiorstwa lub organizacji z celami statutowymi PCK;
- wątpliwa reputacja przedsiębiorstwa lub organizacji;
- niewspółmierność korzyści osiągniętych z użyczenia znaku przez PCK wobec ponoszonych strat;
- niedopełnienie wymogów formalnych.

Zgoda wydawana przez Prezydium ZG PCK wydawana jest na określony okres czasu (maksymalnie 3 lata). Znak Polskiego Czerwonego Krzyża może być umieszczany tylko na materiałach nietrwałych, takich jak papier.

c. Legalne użycie znaku nie wymagające zgody PCK

Znak drogowy ze znakiem czerwonego krzyża

W polskim prawie występują cztery znaki drogowe, które używają znaku czerwonego krzyża. Są to znaki określone w załączniku do rozporządzenia ministrów infrastruktury oraz spraw wewnętrznych i administracji z 3 lipca 2003 roku (Dz. U. nr 220 poz. 2181). Znaki te występują pod nazwami: D-21 „szpital”, D-22 „punkt opatrunkowy”, F-18 „przeciwny kierunek ruchu dla określonych pojazdów” oraz znak „Drogowskaz do pogotowia ratunkowego”. Tylko pierwsze dwa znaki zgodne są ze znakami zawartymi w Konwencji o ruchu drogowym sporządzonej w Wiedniu dnia 8 listopada 1968 roku (Dz. U. 1988 nr 5 poz. 42 (K)).

D-21 - Szpital

D-22 - Punkt Opatunkowy

Rys. Znaki zgodne z konwencją z 1968 roku

Użycie tych dwóch znaków jest wyjątkiem wobec generalnego zakazu używania znaku czerwonego krzyża zawartego w konwencjach genewskich. W poprzedniej konwencji o znakach drogowych z 1949 roku znak D-22 dotyczył tylko punktów opatrunkowych prowadzonych przez stowarzyszenie krajowe Czerwonego Krzyża. Następną konwencją z 1968 roku usunęła fragment przepisu o stowarzyszeniu krajowym, rozszerzając tym samym prawo do posługiwania się znakiem na wszystkie punkty opatrunkowe. O ile w przypadku znaku D-22 sytuacja jest jasna, to znak D-21 „szpital” można zastąpić innym znakiem dopuszczonym przez konwencję o ruchu drogowym z 1968 roku. Poniższy znak również oznacza, iż w pobliżu znajduje się szpital.

E13a - Szpital

Rys. Znak E-13a – szpital

Powyższe rozporządzenie ministra infrastruktury wprowadza do użytku dwa dalsze znaki z czerwonym krzyżem. Są to znaki F-18 „przeciwny kierunek ruchu dla określonych pojazdów” oraz znak „Drogowskaz do pogotowia ratunkowego”. Oba wymienione znaki nie występują w konwencji wiedeńskiej o ruchu drogowym, więc ich użycie łamie postanowienia art. 38 i 44 pierwszej konwencji genewskiej.

Rys. Znak F-18 i znak 6.3.3.5 „Drogowskaz do pogotowia ratunkowego”

Posługiwanie się znakiem nie będące nadużyciem

Czasem znak czerwonego krzyża jest używany przez różne podmioty nie związane z Ruchem. Konwencje nie przewidują wprawdzie takiego użycia, nie jest to jednak niezgodne z duchem konwencji. Na przykład firmy modelarskie mogą produkować modele ambulansów wojskowych ze znakiem czerwonego krzyża. Nie jest również wykroczeniem oznaczenie czerwonym krzyżem pojazdu zabytkowego – karetki wojskowej. Również przedstawienie w filmie sanitariusza wojskowych służb medycznych, działającego zgodnie z postanowieniami konwencji genewskich nie jest nadużyciem. Sytuacje te traktować należy jako propagowanie właściwego użycia znaku prowadzone przez podmiot inny niż Czerwony Krzyż.

Wykorzystanie znaku czerwonego krzyża jako elementu składowego dzieł sztuki nastęrcza wiele problemów. Jeżeli użycie znaku nie jest rażąco sprzeczne z jego rolą i funkcją, nie należy wszczynać interwencji. Dobrą praktyką byłoby umieszczanie w pobliżu eksponatu informacji o znaku i roli, którą ma spełniać.

13. Nadużycia znaku

Nadużyciem znaku czerwonego krzyża jest korzystanie ze znaku, bez upoważnienia wynikającego z konwencji genewskich, protokołów dodatkowych lub uchwał Prezydium ZG PCK. Nadużycia można podzielić na: wiarołomstwo, uzurpację, naśladownictwo.

a. Wiarołomstwo (perfidia)

Wiarołomstwo (perfidia) to poważne naruszenie międzynarodowego prawa humanitarnego. Wiarołomstwem jest korzystanie ze znaku czerwonego krzyża/czerwonego półksiężyca/czerwonego kryształu dla ochrony zdrowych żołnierzy (kombatantów) lub sprzętu wojskowego. Zabrania tego międzynarodowe prawo humanitarne (PD I, art. 37, 38, 85 ust. 3, lit. f). Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego traktuje takie naruszenie jako zbrodnię wojenną⁷. W prawie polskim takie działania podlegają karze na podstawie art. 126. § 1. kodeksu karnego: „Kto w czasie działań zbrojnych używa niezgodnie z prawem międzynarodowym znaku Czerwonego Krzyża lub Czerwonego Półksiężyca, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

Rys. Wiarołomstwo (perfidia)

⁷ „bezpodstawne używanie [...] oznak rozróżniających, ustanowionych przez konwencje genewskie, skutkujące śmiercią lub poważnym zranieniem osoby” jest zbrodnią wojenną (statut MTK art. 8, ust. 2, lit b, pkt vii).

b. Uzurpacja

Uzurpacja to wykorzystywanie znaku czerwonego krzyża / czerwonego półksiężyca / czerwonego kryształu w celach nieprzewidzianych w konwencjach genewskich lub nie będących w zgodzie z ich postanowieniami. Uzurpacja to także użycie znaku niezgodnie z zasadami zawartymi w Regulaminie i uchwałach władz PCK. Najczęstszymi przejawami uzurpacji jest korzystanie ze znaku dla celów komercyjnych lub prywatnych.

Rys. Uzurpacja znaku czerwonego krzyża

c. Naśladownictwo (imitacja)

Naśladownictwem (imitacją) jest używanie znaków, które mogą być mylone ze znakiem czerwonego krzyża czy czerwonego półksiężyca ze względu na podobny kształt lub kolor. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2002 r., II CKN 969/00:

Naśladownictwo zakłada decydujący wpływ prototypu, dlatego stwierdza się je na podstawie występowania podobieństw, a nie różnic pomiędzy przedmiotami. Występowanie pewnych różnic nie wyklucza naśladownictwa, co więcej (...) często różnice te są wprowadzane właśnie w celu zamaskowania naśladownictwa.

Rys. Naśladownictwo

Rys. Logotyp po I zmianie nadal stanowiący naśladownictwo, ale mniej ewidentne

Rys. Logotyp po II zmianie nie budzący skojarzeń z czerwonym krzyżem

13. Postępowanie w przypadkach nadużyć

Poniżej krok po kroku lista czynności do wykonania:

1. Należy naruszenie zarejestrować. Wykonać zdjęcie, nagranie wideo, zdobyć materiał graficzny obrazujący zaistniałą sytuację.
2. Materiał należy zaklasyfikować – czy jest to uzurpacja, czyli użycie znaku czerwonego krzyża bez upoważnienia czy raczej imitacja, czyli naśladownictwo z przekształceniem graficznym znaku czerwonego krzyża. Z uzurpacją sprawa jest znacznie prostsza. Po zwróceniu uzurpatorowi uwagi na odpowiednie przepisy prawne ten zazwyczaj rezygnuje z posługiwania się znakiem.
3. Pismem poleconym (przykładowa treść poniżej w aneksie) należy poinformować podmiot naruszający o bezprawnej praktyce i konieczności doprowadzenia stanu faktycznego do stanu zgodnego z prawem.
4. Gdy pismo pozostaje bez odpowiedzi, należy spróbować odbyć rozmowę nakłaniającą do zaprzestania nadużywania znaku.
5. Jeżeli wymienione metody nie przyniosły rezultatu, należy poinformować podmiot naruszający o tym, że skierujemy sprawę na drogę sądową.
6. O popełnieniu wykroczenia w postaci naruszenia znaku czerwonego krzyża należy pisemnie poinformować najbliższy posterunek policji. W myśl art. 17 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oskarżycielem publicznym jest policja. Pismo powinno zawierać informacje o charakterze nadużycia (warto dołączyć materiał dowodowy) oraz formułę „Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy/Okręgowy/Zarząd Główny lub Jan Kowalski (wolontariusz) zgłasza wykroczenie w postaci nadużycia znaku czerwonego krzyża lub jego naśladownictwa na podstawie art. 15 Ustawy o PCK i art. 17 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia w związku z art. 53 Konwencji genewskiej o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych z 12 sierpnia 1949 (Dz. U. z 1956 r. nr 38 poz. 179) oraz art. 12, 13, 14 z ustawy o Polskim Czerwonym Krzyżu z 16 listopada 1964 roku (Dz. U. nr 41 poz. 276). Dokumentacja nadużycia w załączeniu.” Oprócz tych informacji należy umieścić w zawiadomieniu adres siedziby podmiotu naruszającego (nie mylić z adresem miejsca dokonania naruszenia). Policja ma obowiązek przyjąć zawiadomienie i rozpocząć postępowanie w tej sprawie.

15. Historia znaku

Historia znaku czerwonego krzyża jest tak długa jak historia Ruchu. Jednak do dnia dzisiejszego nie wiadomo, kto jest autorem znaku.

W połowie XIX w. armie europejskie używały różnych znaków ochronnych (Austria - białej flagi, Francja – czerwonej, Hiszpania – żółtej, a inne kraje - czarnej). Za dzień powstania znaku czerwonego krzyża uważa się 28 października 1863 roku. W czasie trwania konferencji określono, że znakiem ochronnym będzie biała opaska na lewym ramieniu. Jeden z uczestników konferencji zaproponował, by na białej opasce umieścić czerwony krzyż. Ostatecznie powstał przepis artykułu 8 Uchwały Międzynarodowej Konferencji Genewskiej (26–29 października 1863 roku) w brzmieniu: „Personel powinien nosić we wszystkich krajach, jako jednolitą odznakę rozpoznawczą, białą opaskę naramienną z czerwonym krzyżem”. Przepis o podobnej treści umieszczono w Konwencji w sprawie polepszenia losu rannych w armiach w polu będących, przyjętej w Genewie 22 sierpnia 1864 roku. W artykule 7 zapisano „[...] Flaga i opaska będą mieć czerwony krzyż na białym polu”.

Opierając się na analizie materiałów znajdujących się w archiwach MKCK można postawić tezę, że delegaci na konferencję w 1863 roku nie mieli intencji traktowania czerwonego krzyża na białym tle jako symbolu religijnego.

Rys. Opaska doktora Ludwika Appii (z wojny prusko-duńskiej, 1864 rok)

Pierwszy poważny problem ze stosowaniem znaku pojawił się wraz z wybuchem wojny rosyjsko-tureckiej w roku 1876. Rząd turecki wystosował wówczas notę do rządu Szwajcarii, depozytariusza konwencji genewskiej z 1864 r. z informacją, że znakiem ochronnym strony tureckiej będzie czerwony półksiężyc. Strona turecka uzasadniała zmianę znaku obawą, że krzyż mógłby obrażać uczucia żołnierza muzułmańskiego. Tureckie stowarzyszenie pomocy rannym żołnierzom od momentu powstania w 1868 roku, aż do dnia wysłania noty informującej o zmianie znaku, używało znaku czerwonego krzyża. Rząd turecki stwierdził, że będzie nadal szanował znak czerwonego krzyża umieszczany na szpitalach i ambulansach strony przeciwnej. W końcu warunkowo i tylko na czas wojny Szwajcarska Rada Federalna uznała znak strony tureckiej.

Rys. Czerwony półksiężyc na białym tle zaproponowany przez stronę turecką

Po zakończeniu wojny Turcja nie zrezygnowała jednak z używania znaku, domagając się jego uznania przez międzynarodowe konferencje dyplomatyczne w latach 1899 i 1907. W czasie trwania konferencji dyplomatycznej w 1906 roku Persja (dzisiejszy Iran) zgłosiła wniosek o uznanie znaku ochronnego – czerwonego lwa i słońca na białym tle.

Rys. Czerwony lew i słońce

Konwencja genewska z 1906 roku utrzymała w mocy zasadę, że jedynym znakiem ochronnym jest czerwony krzyż. Dopiero następna konwencja genewska z 1929 roku uznała, że zarówno czerwony półksiężyc, jak i czerwony lew i słońce są znakami ochronnymi. I KG w art. 38 zawiera przepis w brzmieniu: „Jako wyraz hołdu dla Szwajcarii, godło czerwonego krzyża na białym polu utworzone z odwróconych barw związkowych, będzie używane nadal jako godło i znak rozpoznawczy wojskowej służby medycznej. Jednakże dla krajów, które zamiast czerwonego krzyża jako znaku rozpoznawczego używają już czerwonego półksiężycy lub czerwonego lwa i słońca na białym polu, znaki te są również dopuszczone w rozumieniu niniejszej konwencji”.

Rys. Znaki uznane w konwencjach genewskich z 1949 roku

W trakcie obrad konferencji z 1949 roku Izrael zgłosił propozycję nowego znaku – czerwonej tarczy Dawida, jednak ta propozycja nie została przyjęta. Izrael złożył zastrzeżenie do art. 38 I KG i odtąd służby medyczne jego sił zbrojnych oraz stowarzyszenie krajowe (Magen David Adom)⁸ posługują się czerwoną tarczą Dawida. Nie jest to jedyna propozycja w historii znaku: inne nie uwzględnione propozycje zgłosiły:

⁸ Czerwona Tarcza Dawida nie jest stowarzyszeniem krajowym oficjalnie uznanym przez MKCK i Federację. W praktyce ściśle współpracuje z MKCK i Federacją oraz uczestniczy jako obserwator w pracach Ruchu.

- Japonia do 1866 roku – czerwone słońce i pas;
- Tajlandia do 1906 roku – czerwony krzyż i płomień;
- Afganistan 1935 rok – czerwony luk;
- Indie koniec lat 40. – czerwone koło (symbol z flagi państwowej Indii);
- Liban koniec lat 40. – czerwony cedr;
- Syria koniec lat 40. – czerwony daktyl;
- Sudan – czerwony nosorożec;
- Kongo 1964 rok – czerwone jagnię.

Warto przypomnieć przykład znaku powstałego z połączenia czerwonego krzyża i czerwonego półksiężyca, używanego przez Związek Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca ZSRR, który był związkiem stowarzyszeń republikańskich. Podział ten odpowiadał konstytucji ZSRR. Stowarzyszenia tworzyły wspólny organ związkowy do reprezentacji wobec Ruchu. Wewnątrz każdej z republik, w zależności od kryteriów etnicznych i religijnych, funkcjonowały stowarzyszenia czerwonego krzyża lub czerwonego półksiężyca. Po rozpadzie ZSRR znaku powstałego z połączenia czerwonego krzyża i czerwonego półksiężyca chciało używać stowarzyszenie krajowe w Kazachstanie, którego obywatelami w równych częściach są muzułmanie i chrześcijanie. W 2001 roku Kazachstan przyjął znak czerwonego półksiężyca. Przed podobnym wyborem stoi Erytrea.

Obecnie używane są tylko dwa uznane znaki: krzyż i półksiężyc, gdyż po rewolucji islamskiej Iran notą z 1980 roku zakomunikował, iż stowarzyszenie krajowe Islamskiej Republiki Iranu używać będzie znaku czerwonego półksiężyca, zastrzegając sobie możliwość powrotu do znaku lwa i słońca. Chociaż znak czerwonego lwa i słońca wciąż jest znakiem ochronnym wymienionym w konwencjach genewskich, to Statut Ruchu z 1986 roku już go nie wymienia. Nie zostanie więc uznane żadne nowe stowarzyszenie krajowe posługujące się tym znakiem.

16. Nowy znak ochronny

Od 1876 roku, czyli w momencie pojawienia się drugiego znaku, występowały w łonie Ruchu dążenia do ponownego ujednoczenia znaku. Zmierzające do tego działania podejmowano wielokrotnie w trakcie Międzynarodowych Konferencji. Najlepiej wyraził to Max Hüber (przewodniczący MKCK w latach 1928–1944) podczas XIV Międzynarodowej Konferencji Czerwonego Krzyża w Brukseli w 1930 roku: „Tylko jedność znaku ochronnego może zapewnić jego międzynarodowe przestrzeganie”. Gdy jednak zrozumiano, że pomimo najszczerzych chęci ujednoczenia znaku, nie ma możliwości powrotu tylko do znaku czerwonego krzyża, zdecydowano, że aby uszanować odmienność przekonań mieszkańców państw, które nie chciały używać znaku czerwonego krzyża bądź półksiężyca, ustanowiony zostanie nowy znak ochronny. Wraz z rezygnacją Iranu w 1980 roku z posługiwania się znakiem czerwonego lwa i słońca powstała szansa dokonania zmian. Regulamin Ruchu z 1986 roku przewidywał uznanie stowarzyszeń krajowych posługujących się już tylko jednym z dwóch znaków. Projekty graficzne nowego znaku były szeroko konsultowane w środowiskach czerwonokrzyskich, prawniczych i dyplomatycznych. Po długich debatach jako najbardziej neutralny wybrano znak czerwonego kryształu. Znalazł się on w III protokole dodatkowym do konwencji genewskich z grudnia 2005 roku, który Polska ratyfikowała 26 października 2009 roku. Znak znajduje się pod taką samą ochroną i powinien być użyty w takich samych celach jak znaki czerwonego krzyża i czerwonego półksiężyca. Służba medyczna i personel religijny sił zbrojnych mogą go czasowo używać dla wzmocnienia ochrony. Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża i Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Półksiężyca w wyjątkowych okolicznościach i dla ułatwienia swojej pracy mogą również używać znaku czerwonego kryształu.

Rys. czerwony kryształ

17. Ochrona znaku w Polsce międzywojennej

W niedługim czasie po odrodzeniu Państwa Polskiego wraz z przystąpieniem Rzeczypospolitej Polskiej do konwencji genewskiej z 1906 roku i powołaniem Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża (PTCK), wprowadzono do prawodawstwa polskiego przepisy dotyczące ochrony znaku czerwonego krzyża.

Następujące dokumenty dotyczyły ochrony znaku w II RP:

1. Statut PTCK z 1919 roku (art. 3) - stowarzyszenie posiadało wyłączne prawo do używania znaku określonego w konwencji genewskiej z 1906 roku;
2. Rozporządzenie Prezydenta RP z 1 września 1927 roku o stowarzyszeniu „Polski Czerwony Krzyż” (Dz. U. z 1927 r., Nr 79, poz. 688) przyznawało PCK prawo do używania znaku i nazwy czerwonego krzyża;
3. Rozporządzenie Prezydenta RP z 1 września 1927 roku o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża (Dz. U. z 1927 r., Nr 79, poz. 689);
4. Ustawa z 8 stycznia 1938 roku o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża oraz godła Związku Szwajcarskiego (Dz. U. z 1938 r., Nr 3, poz. 12).

Rozporządzenie Prezydenta RP z 1 września 1927 roku o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża (Dz. U. z 1927 r., Nr 79, poz. 689) przewidywało za nadużycie znaku karę grzywny do 1 tys. zł lub areszt do 6 tygodni, albo obie te kary łącznie. Z karą mogło być połączone orzeczenie konfiskaty na rzecz PCK opakowań i towarów opatrzonych wbrew postanowieniom rozporządzenia znakiem lub nazwą Czerwonego Krzyża.

Ustawa z 8 stycznia 1938 roku o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża oraz godła Związku Szwajcarskiego (Dz. U. z 1938 r., Nr 3, poz. 12) przewidywała za nadużycia karę grzywny do 3 tys. złotych lub karę aresztu do 3 miesięcy. Grzywna ta w swej realnej wartości przekraczała dziesięciokrotnie karę pieniężną przewidzianą w prawie obowiązującym współcześnie. Ustawodawca przewidywał również konfiskatę na rzecz PCK towarów bądź opakowań oznaczonych bezprawnie symbolem czerwonego krzyża lub znakiem będącym jego naśladownictwem.

Aneks

I. Wyciąg z konwencji genewskich o ochronie ofiar wojny z dnia 12 sierpnia 1949 roku (Dz. U. z 1956 r. nr 38 poz. 179)

Konwencja Genewska I.

art. 38 „Jako wyraz hołdu dla Szwajcarii, godło czerwonego krzyża na białym polu utworzone z odwróconych barw związkowych, będzie używane nadal jako godło i znak rozpoznawczy wojskowej służby medycznej. Jednakże dla krajów, które zamiast czerwonego krzyża jako znaku rozpoznawczego używają już czerwonego półksiężyca lub czerwonego lwa i słońca na białym polu, godła te są również dopuszczone w rozumieniu niniejszej konwencji.,,

Art. 44

Godło czerwonego krzyża na białym tle i wyrazy „Czerwony Krzyż” albo „Krzyż Genewski” będą mogły być używane, wyjąwszy przypadki wymienione w następnych ustępach niniejszego artykułu, albo w czasie pokoju, albo w czasie wojny jedynie do oznaczenia lub chronienia formacji i zakładów sanitarnych, personelu i sprzętu, chronionych przez niniejszą konwencję i inne konwencje międzynarodowe regulujące podobne sprawy. To samo odnosi się do godła wspomnianych w ust. 2 art. 38, o ile chodzi o kraje, które ich używają. Krajowe Stowarzyszenia Czerwonego Krzyża i inne stowarzyszenia wymienione w art. 26 będą miały prawo używania znaku rozpoznawczego, nadającego im ochronę konwencyjną, jedynie w ramach postanowień niniejszego ustępu.

Ponadto krajowe stowarzyszenia Czerwonego Krzyża (Czerwonego Półksiężyca, Czerwonego Lwa i Słońca) będą mogły w czasie pokoju, stosując się do ustawodawstwa krajowego, używać nazwy i godła Czerwonego Krzyża przy dokonywaniu innych czynności, zgodnych z zasadami podanymi przez międzynarodowe konferencje Czerwonego Krzyża. Jeżeli te czynności będą dokonywane podczas wojny, warunki używania godła powinny być takie, aby nie można ich było uważać za pociągające za sobą ochronę konwencyjną: godło powinno być stosunkowo małych rozmiarów i nie może być umieszczane na opasce lub dachu.

Międzynarodowe organy Czerwonego Krzyża i ich należycie upoważniony personel będą miały prawo posługiwać się w każdym czasie godłem Czerwonego Krzyża na białym tle.

Zgodnie z ustawodawstwem krajowym i za wyraźnym upoważnieniem jednego z krajowych stowarzyszeń Czerwonego Krzyża (Czerwonego Półksiężyca, Czerwonego Lwa i Słońca) będzie można wyjątkowo używać w czasie pokoju godła konwencyjnego do oznaczania pojazdów używanych jako ambulanse i do wskazywania położenia punktów opatrunkowych zastrzeżonych wyłącznie dla udzielania bezpłatnej pomocy lekarskiej rannym i chorym.

Art. 53

1. **Będzie zabronione w każdym czasie używanie przez osoby prywatne, towarzystwa lub domy handlowe zarówno publiczne, jak i prywatne, inne niż uprawnione do tego na mocy niniejszej Konwencji, godła albo nazwy „Czerwony Krzyż” lub „Krzyż Genewski”, jak również wszelkich znaków lub nazw stanowiących ich naśladownictwo, bez względu na cel, do którego służą i na datę, od której zaczęły być stosowane.**

2. Ze względu na hołd oddany Szwajcarii przez przyjęcie odwróconych barw związkowych i ze względu na możliwość pomieszczenia herbu Szwajcarii ze znakiem rozpoznawczym Konwencji będzie zakazane w każdym czasie używanie przez osoby prywatne, towarzystwa lub domy handlowe herbu Konfederacji Szwajcarskiej, jak również znaków, stanowiących jego naśladownictwo, czy to jako znaku fabrycznego lub handlowego albo ich części składowej, czy to w celach sprzecznych z uczciwością handlową, czy też w warunkach mogących zranić uczucia narodowe szwajcarskie.

3. Jednakże Wysokie Umawiające się Strony, które nie były stronami Konwencji Genewskiej z dnia 27 lipca 1929 roku, będą mogły przyznać dawnym użytkownikom tych godeł, nazw lub znaków wymienionych w ust. 1, najwyżej trzyletni termin, licząc od dnia wejścia w życie niniejszej Konwencji, do zaprzestania ich używania, przy czym rozumie się, że w ciągu tego okresu, nie będzie można podczas wojny używać ich w celu uzyskania ochrony konwencyjnej.

4. Zakaz ustanowiony przez ust. 1 niniejszego artykułu stosuje się również do godeł i nazw wymienionych w ust. 2 art. 38, nie wywierając skutku na prawa nabyte poprzednich użytkowników.

II. Wyciąg z ustawy z dnia 16 listopada 1964 roku o Polskim Czerwonym Krzyżu (Dz. U. z 1964 r. nr 41 poz. 276)

Art. 12.

1. Godłem Polskiego Czerwonego Krzyża jest równoramienny czerwony krzyż na białym polu (Krzyż Genewski) występujący samodzielnie lub w połączeniu z nazwą „Polski Czerwony Krzyż”.

2. Godło i nazwa Polskiego Czerwonego Krzyża pozostają pod ochroną prawną.

Art. 13. Prawo do używania znaku lub nazwy Czerwonego Krzyża jako godła lub znaku rozpoznawczego i ochronnego przysługuje w przypadkach i na zasadach określonych w konwencjach międzynarodowych.

Art. 14.

1. Zabronione jest używanie z naruszeniem art. 13 znaku lub nazwy „Czerwony Krzyż” lub „Krzyż Genewski”, jak również wszelkich znaków lub nazw stanowiących ich naśladowictwo.

2. Zakaz określony w ust. 1 dotyczy również używania znaków i nazw „Czerwonego Półksiężycy” oraz „Czerwonego Lwa i Słońca”.

3. Zabronione jest używanie godła Związku Szwajcarskiego (biały krzyż na czerwonym tle) albo znaku stanowiącego jego naśladowictwo wbrew postanowieniom konwencji międzynarodowych.

Art. 15.

1. Kto wbrew przepisom ustawy używa godeł, znaków lub nazw określonych w art. 12, 13 i 14, podlega karze grzywny do 2.500 zł⁹.

2. Orzekanie w sprawach o wykroczenia określone w ust. 1 następuje w trybie przepisów o orzecznictwie karno-administracyjnym.

III. Wyciąg ze Statutu Polskiego Czerwonego Krzyża z dnia 20 września 2011 roku (Dz. U. 217 poz. 1284) (załącznik do Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów)

§ 4. 1. Godłem Stowarzyszenia jest równoramienny czerwony krzyż na białym polu, występujący samodzielnie lub w połączeniu z nazwą „Polski Czerwony Krzyż”.

2. Zasady i sposób używania oraz ochrony znaku Czerwonego Krzyża regulują Konwencje genewskie z 1949 r., Protokoły dodatkowe z 1977 r. i 2005 r., akty prawne Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża oraz przepisy prawa obowiązujące w Polsce.

3. Zasady używania znaku Czerwonego Krzyża przez członków, wolontariuszy i pracowników Polskiego Czerwonego Krzyża regulują wewnętrzne akty prawne Stowarzyszenia.

4. Dla zapewnienia ochrony znaków Czerwonego Krzyża, Czerwonego Półksiężycy i Czerwonego Krysztalu Polski Czerwony Krzyż współpracuje z organami administracji publicznej.

⁹ W chwili obecnej grzywna na rzecz skarbu państwa wynosi 2.500 złotych. Wysokość grzywny jest indeksowana w oparciu o ustawy zmieniające wysokość grzywien i nawiązek. Ostatnia nowelizacja nastąpiła w 1995 roku.

IV. Pismo interwencyjne.

Poniżej przedstawiamy pismo, które może posłużyć za wzór pisma w sprawie odmowy zgody na użycie bądź informującego podmiot o popełnionym przezeń nadużyciu. Wzoru tego nie należy traktować dosłownie. W zależności od okoliczności należy dobrać inne zwroty lub sformułowania.

Numer pisma

Warszawa, 25.11.2002 r.

Pan Jan Kowalski
Prezes Stowarzyszenia / Dyrektor
„Pomoc potrzebującym” / „Apteka z krzyżykiem”

Szanowny Panie,

Odpowiadając na Pana pismo z dn. 15 listopada br., uprzejmie informujemy, że znak czerwonego krzyża chroniony jest przepisami prawa międzynarodowego obowiązującego w Polsce (art. 44 i 53 konwencji genewskiej o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych z dn. 12 sierpnia 1949 r., Dz. U. 1956 r. Nr 38 poz. 171) oraz przepisami prawa wewnętrznego RP (art. 13, 14, 15 Ustawy o Polskim Czerwonym Krzyżu z dn. 16 listopada 1964 r., Dz. U. nr 41 poz. 276).

Szczegółowe informacje o ochronie znaku można znaleźć na naszej stronie internetowej: www.pck.pl, jednak prosimy zwrócić uwagę szczególnie na to, iż zgodnie z przepisami prawa:

- **znak czerwonego krzyża spełnia funkcję ochronną w czasie konfliktu zbrojnego:** stanowi widzialny dowód ochrony wskazując walczącym, że osoby (personel medyczny, delegaci Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża, ochotnicy stowarzyszeń krajowych), jednostki medyczne (szpitale, punkty pierwszej pomocy) oraz środki transportu (lądowego, morskiego lub powietrznego) podlegają ochronie zgodnie z konwencjami genewskimi z 1949 r. oraz, iż
- **znak spełnia również funkcję informacyjną, zwłaszcza w czasie pokoju:** informuje, że dana osoba, instytucja lub obiekt są związane: z Międzynarodową Federacją Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca, z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża lub, w naszym wypadku, z Polskim Czerwonym Krzyżem.

Na terenie Rzeczypospolitej Polskiej znaku mogą zatem używać wojskowe służby medyczne oraz Polski Czerwony Krzyż. Dotyczy to również elementów graficznych, w których znak czerwonego krzyża bądź jego naśladownictwo jest tylko częścią wzoru.

Informujemy także, że ochrona znaku jest obowiązkiem Państwa Polskiego oraz Polskiego Czerwonego Krzyża, zwłaszcza w sytuacji częstych nadużyć, prowadzących do utrwalenia błędnych wyobrażeń i deprecjonujących jego znaczenie,

- dlatego też nie możemy wyrazić zgody na korzystanie przez Pana Stowarzyszenie ze znaku czerwonego krzyża.

[lub]

- dlatego też zmuszeni jesteśmy zwrócić się do Państwa o zaprzestanie nadużywania znaku czerwonego krzyża.

Liczymy na zrozumienie, że dbałość o utrwalanie w świadomości właściwego znaczenia znaku czerwonego krzyża, znaku chroniącego ludzkie życie, leży w interesie nas wszystkich.

Z wyrazami szacunku